
REKTOR

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
Drottninggatan 16
111 51 Stockholm

2020-05-22

Ert dnr Ku2019/02112/KL
Kaus dnr C2020/203

Betänkandet SOU 2019:58 "Häri från till evigheten" En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv (Ku2019/02112/KL)

Karlstads universitet har getts möjligheten att svara på remissen "Häri från till evigheten" och ger följande svar. Remissen har besvarats av arkivfunktionen på rektors kansli. Synpunkter har inhämtats från lärosätets dataskyddsgrupp och forskningsdatagrupp samt kursansvarig för arkivkursen.

Sammanfattning av Karlstads universitets remissvar

Karlstads universitet instämmer i utredningens förslag om att ersätta nuvarande arkivlag med en ny moderniserad lag. I den nya portalparagrafen tydliggörs att syftet med arkivlagen är att trygga tillgången till allmänna handlingar, främja tillgången till kulturarvet, och bidra till det demokratiska samhällets beständighet och utveckling. Det är bra att arkivens betydelse som kulturarv betonas, och att den nya arkivlagen även kommer att omfatta enskilda arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel.

I övrigt lämnas synpunkter sammanfattat på respektive utredningsdel nedan.

Viktiga samhällsförändringar

Karlstads universitet instämmer i stort med utredningens beskrivning av samhällsförändringarna. Det är bra att man lyft fram informationens värde för samhället. Frågorna som rör informationssäkerhet behöver lyftas fram och synliggöras mer i utredningen. De uppgifterna ingår i det övergripande arbetet i en myndighets informationshantering tillsammans med arkivfrågor.

Det är bra att man i utredningen noterat att myndigheter idag samverkar internationellt över nationsgränser och att man även behöver hantera informationsmängder utifrån det perspektivet.

Det är angeläget att arbetet med en e-arkivlösning för statliga myndigheter kommer i mål.

Det är viktigt att påpeka att de externa kraven på datahantering ökar på lärosätena. Exempel är obligatoriet för Research Data Management (RDM) i nästa ramprogram och kommande krav på data management plan (DMP) för FAIR-data (FAIR - findable, accessible, interoperable, reusable) för ansökningar inom det kommande programmet Horizon Europé.

Karlstads universitet menar angående öppen data (sidan 119) att denna tillgång ska hos myndigheterna följa principen "så öppen som möjligt och så begränsad som nödvändigt" för att skydda den enskildes integritet.

Beskrivning av arkivsektorn

Karlstads universitet instämmer i stort med utredningens beskrivning av arkivsektorns förändringar. Den kompetens som krävs av en arkivarie i dagens förvaltning skiljer sig en hel del från den som utbildade sig för 20 år sen. Nya arbetsuppgifter som att delta i processkartläggning och informationsstyrning och hantera digitala informationsmängder är nödvändigt men förutsätter att arkivarien har tillräckliga kunskaper. Det är en spännande utveckling för en yrkeskår men det är på samma gång en stor utmaning.

Arbetet med metadata behöver prioriteras. För forskningsdata måste man beakta internationella standarder och inte använda svenska. Forskningen är internationell och för att uppfylla FAIR måste forskare från hela världen kunna hitta datan.

Det är bra att utredningen lyfter fram risken att forskningen vänder sig till digitala former för att det är enklare. Det behövs tankar kring hur analoga material som inte går att digitalisera ska hållas levande.

Sidan 183-184. I detta avsnitt blandas öppen tillgång till data ihop med arkivfrågor. Det vore det bra med ett helhetsgrepp på datahantering, arkivering och öppen data, men inom befintlig myndighetsstruktur saknas en naturlig central aktör.

En moderniserad och anpassad arkivlag

Karlstads universitet instämmer med utredningens förslag att ersätta den nuvarande arkivlagen och att man tydliggör syftet med arkivlagen och att arkiven är en del av kulturarvet. Lärosätet instämmer även i att lagen ska gälla för enskilda arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel.

Myndigheternas arkivbildning och arkivförvaltning

Karlstads universitet instämmer i utredningens förslag att det i arkivlagen ska framgå att ansvarsfrågan för ett arkiv i delade system ska klargöras. Det utgör en viktig del i myndighetens bevarandeplanering.

Ordet arkivförvaltning är mer ändamålsenligt än ordet arkivvård.

Det är bra med ett förtydligande i arkivförordningen att en myndighet har skyldighet att försäkra sig om att det ska gå att flytta information, avskilja och gallra när man anskaffar, utvecklar och avvecklar ett verksamhetssystem. Det är bra att i lagen lyfta fram myndighetens skyldigheter vid anskaffande av system och det ligger ju i linje med de krav som ställs i strategi för bevarande av elektroniska handlingar (RA-FS 2009:1).

Karlstads universitet instämmer också med kravet på att leverera uppgifter till NAD.

Karlstads universitet anser att det är viktigt med en samordning av lagar och föreskrifter för att underlätta arbete med arkivering och angränsande områden. Även att använda en gemensam nomenklatur är viktigt då olika professioner som bevakar olika delar (t.ex. arkiv, informationssäkerhet och systemförvaltning) behöver kunna föra en dialog baserat på de lagar och föreskrifter som gäller respektive område.

Bevarande och gallring

Karlstads universitet instämmer i utredningens förslag om att bevarande ska vara huvudregeln och att det finns ett behov av en aktiv och strategisk bevarandeplanering.

Karlstads universitet anser att det är viktigt att lyfta fram Riksarkivets roll att ge stöd och utbildning i framtagandet av ändamålsenliga styrdokument för bevarandeplanering.

Vidare menar Karlstads universitet, liksom bland andra Lunds universitet, att det behövs en översyn och definition av begreppet bevarande.

Gallringsbegreppet behöver också klargöras ytterligare, speciellt i förhållande till behandling av personuppgifter. Om terminologin ska skilja mellan ”gallring” i arkivlagens mening och ”gallring” med hänsyn till GDPR behöver detta förtydligas. (kap. 7.3.2)

Karlstads universitet välkomnar en nationell inventering och att det förhoppningsvis medför råd och anvisningar om vidare hantering.

Riksarkivet bör ge stöd och hjälp för bevarandeplanering. När det finns begränsade resurser är det viktigt att prioriteringen blir rätt. Om handlingar behöver digitaliseras, vad ska tas först?

Karlstads universitet välkomnar en utredning av hanteringen av forskningsmaterial. Arkivens respektive bibliotekens roller bör förtydligas. Om arkiven ska ha ett ansvar för hanteringen måste deras resurser också utökas

I frågan om förändrat urval för bevarande av handlingar från socialtjänsten. (s. 248) är lärosätet positivt till förslaget att arkivmyndigheterna i intensivdataområdena bör få ekonomisk kompensation för sitt totalbevarande.

Överlämnande och finansiering

Karlstads universitet instämmer i utredningens förslag om krav på att upprätta överlämnandeplaner. Det är viktigt med ett underlag för planering av arkivutrymmen både för Riksarkivet och Karlstads universitet. Vi efterfrågar också ett underlag för en avgiftsmodell som är lätt att förstå, är förutsägbar och användbar vid budgetplanering.

Normering, tillsyn och rådgivning

Karlstads universitet instämmer i utredningens förslag att Riksarkivets bemyndiganden ska få en grund i arkivlagen. Vi instämmer även i att Riksarkivet ska ge råd och vägledning och analysera omvärldsutvecklingen.

Riksarkivet bör prioritera arbetsuppgifterna normering och rådgivning. Det ska vara lätt att göra rätt. Att ta fram rutiner på egen hand, som sedan blir underkända vid en tillsyn är inte effektivt resursutnyttjande.

Utarbetande av standard för metadata FSG måste prioriteras och utökas till att omfatta alla typer av handlingar. Arbetet bör harmonisera med det som pågår i EU beträffande common specifications. Ansvarsfördelningen gentemot Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) bör förtydligas.

Stödjande och främjande av enskilda arkivsektorn

Karlstads universitet instämmer med utredningen om att det ska utgå stöd till arkivcentrum-bildningar eller liknande samarbeten. Det är fördelar för både de samarbetande arkivinstituti- onerna och forskare att de finns på ett ställe. Arkivcentrum i Karlstad har en väl fungerande verksamhet som är en tillgång för Karlstads universitets studenter.

Det är bra att man främjar bevarandet av enskilda arkiv för att få en mer fullständig samhälls- dokumentation och ett bättre underlag för framtida forskning.

Reglering av enskilda arkivsektorn

Lärosätet anser att det är bra med ett förtydligande om att allmänna handlingar behåller sin status som det oavsett var de förvaras.

Det är rimligt att institutioner som får statligt stöd också förväntas registrera sina bestånd i Nationella arkivdatabasen (NAD).

Urfolket samerna och de övriga nationella minoriteternas arkiv

Karlstads universitet instämmer med utredningens förslag för bevarande och tillgång till samers och andra nationella minoriteters arkiv.

Riksarkivets omgivning och interna organisation

Karlstads universitet är positiva till utredningens föreslag att den statliga arkivverksamheten vid Värmlandsarkiv bör bestå. Karlstads universitet värdesätter den regionala tillgång som Värmlandsarkiv utgör och de tjänster som de tillhandahåller. Det ligger i linje med Karlstads

universitets strategiska mål att lärosätet ska samarbeta med det omgivande samhället i Värmland. Att det finns en centrumlösning för arkiv i Karlstad är en tillgång för regionen.

Digital informationsförvaltning och massdigitalisering

Karlstads universitet instämmer med utredningens förslag att det behövs en nationell fortbildningsplan för yrkesverksamma arkivarier för att de ska få nödvändig och grundläggande kompetens i den förändrade yrkesroll som många fått.

Synpunkter från kursansvarig för arkivutbildningen på Karlstads universitet:

Jag menar att det är värdefullt att man föreslår en nationell fortbildningsplan och jag håller med om behovet av en till uppgifterna anpassad utbildning på det digitala området. Behovet av fortbildning är dock för snävt definierat. Det behövs en påfyllning av kunskaper också kring bestånden som sådana, för att kunna vidmakthålla uppgiften som förmedlare av information till allmänhet och forskare. Detta gäller såväl på större arkivinstitutioner som på kommuner och organisationer. Utan en sådan kompetens kan arkivarieryrket som sådant förlora sin identitet och därmed funktion. Utredningen av behovet bör alltså breddas.

Det är också av vikt att betona skillnaden mellan arkivvetare och arkivarier - så som utredningen också tar upp. Konsekvensen av resonemanget är att arkivutbildningarna är självklara och för syftet väl motiverade samtalspartners när det gäller en nationell fortbildningsplan - men därmed inte lika självklara utförare av fortbildningen. Skulle det ändå vara så att man hamnar där bör det i första hand röra sig om utbildning i form av uppdragsutbildning, skräddarsydd för ändamålet.

Man bör också betona att full kraft i utbildningen kan ske i samverkan mellan institutioner och lärosäten genom att utbildningen i första hand blir distansförlagd, med närträffar. Man bör också verka för att material i form av inspelade föreläsningar och särskilda verksamhetsförlagda inslag produceras.

Informationsspridning om arkivområdet

En samlad statistik skulle vara till nytta både för de enskilda arkiven och för Riksarkivet. Att ha koll på årlig tillväxt, gallring och beståndens ålder skulle underlätta planering av leveranser och behovet av ytterligare arkivlokaler (kap. 15.4)

Konsekvenser av förslagen

Inga synpunkter

Författningskommentar

Inga synpunkter

Övrigt

Inga synpunkter

I detta ärende har Johan Sterte beslutat och Kristina Hellberg varit föredragande. Thomas Blom, prorektor, Margareta Friman, prorektor, Anne-Christine Larsson Ljung, universitetsdirektör, och Sebastian Hardin, studentkårens ordförande, har varit med om den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Johan Sterte

Kristina Hellberg